

Araştırma Makalesi • Research Article

MEB 2013 ve 2024 Okul Öncesi Eğitim Programlarının Dil Gelişimi Kazanımları Açısından Karşılaştırılması

The Comparison of 2013 and 2024 Preschool Education Programs in terms of Language Development Outcomes

Şeyma YAVUZ^a

^aÖğretmen, İstanbul, Türkiye
ORCID: 0009-0004-8717-4165
yavuzseyma02@gmail.com

Zeliha ERTEKİN^b

^bÖğretmen, İstanbul, Türkiye
ORCID: 0009-0000-6916-0043
zeliha.ertekin08@gmail.com

Aslinur ASLAN^c

^cÖğretmen, İstanbul, Türkiye
ORCID: 0009-0006-4709-0009
aslinuraslan13@gmail.com

Hande ARSLAN ÇİFTÇİ^d

^dDr. Öğr. Üyesi, İst. Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
ORCID: 0000-0001-5061-3882
h.arslanciftci@gmail.com

Anahtar

Kelimeler:

- Okul öncesi eğitim programı,
- Dil gelişimi,
- Kazanımlar,
- Müfredat

Öz

Bu araştırmanın amacı, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) 2013 ve 2024 yılı Okul Öncesi Eğitim Programlarının dil gelişimi alanındaki kazanım ve göstergelerinin karşılaştırılarak incelenmesidir. Nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman inceleme tekniğinden yararlanılmıştır ve araştırmacılar tarafından "Kazanım-Gösterge Karşılaştırma Formu" hazırlanmıştır. Elde edilen veriler, betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. MEB 2024 Okul Öncesi Eğitim Programında dil gelişimi alanında toplam 13 kazanım ve 91 gösterge yer almaktadır. Araştırma sonucunda, güncellenen 2024 okul öncesi eğitim programının dil gelişim alanına 2 yeni kazanımın eklendiği, 2 kazanımın birleştirildiği ve bir kazanım hariç tüm kazanımların göstergelerinin sayısının arttığı, detaylandırıldığı veya değiştiği belirlenmiştir. MEB 2024 Okul Öncesi Eğitim Programı dil gelişim alanında kazanımlardan ziyade göstergeler kısmında değişiklikler yapılmış olduğu dikkat çekmektedir. Programa yeni eklenen kazanımların sözel olarak özgün ürünler oluşturma ve yazı yazma öncesi becerileri gösterme ile ilgili olduğu görülmektedir. Güncellenen 2024 programındaki dil gelişim alanında yer alan kazanım ve göstergelerde yapılan değişiklikler tek tek ele alınarak ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

¹ Sorumlu yazar/Corresponding author

Keywords:

1.Preschool education program,
2.Language development,
3.Learning outcomes,
4. Curriculum

Geliş Tarihi:

23.02.2025

Kabul Tarihi:

12.07.2025

Yayın Tarihi:

30.12.2025

Abstract

The aim of this study is to examine and compare the language development outcomes and indicators of Turkish Ministry of National Education (MoNE) 2013 and 2024 Preschool Education Programs. Document analysis technique, one of the qualitative research methods, was utilized and "Learning Outcome-Indicator Comparison Form" was designed by researchers. The data obtained were analyzed with the descriptive analysis technique. The MoNE 2024 Preschool Education Program includes a total of 13 learning outcomes and 91 indicators in the area of language development. As a result of the research, it was determined that 2 new outcomes were added to the language development area, 2 outcomes were combined, and –except for one–the number of indicators of all outcomes increased, elaborated or changed in the updated 2024 preschool education program. It is noteworthy that changes have been made in the indicators rather than achievements in the area of language development in 2024 Preschool Education Program. It is seen that the new outcomes added to the program are related to creating original products verbally and demonstrating pre-writing skills. The changes made in the outcomes and indicators in the area of language development in the updated 2024 program were discussed one by one in the light of the relevant literature.

Atıf: Yavuz, Ş., Ertekin, Z., Aslan, A. & Arslan-Çiftçi,H. (2025). MEB 2013 ve 2024 okul öncesi eğitim programlarının dil gelişimi kazanımları açısından karşılaştırılması. *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59-76. <https://doi.org/10.60107/maunef.1645634>

Citation: Yavuz, Ş., Ertekin, Z., Aslan, A. & Arslan-Çiftçi,H. (2025). The comparison of 2013 and 2024 preschool education programs in terms of language development outcomes. *MAUN Journal of Education*, 5(2), 59-76. <https://doi.org/10.60107/maunef.1645634>

Giriş

Sıfır-altı yaş grubunu kapsayan ve gelişimin en hızlı şekilde gerçekleştiği yıllar olan okul öncesi dönemi, bireyin sosyal-duygusal, fiziksel, dil ve bilişsel gelişim alanlarında önemli ilerlemeler kaydettiği, dolayısıyla sonraki yaşam dönemlerine güçlü bir biçimde etki eden kritik bir süreçtir (Gander & Gardiner, 2010). Bu süreçte dil gelişimi, çocuğun kendini ifade edebilmesi, çevresini anlamlandırması ve diğer gelişim alanlarını desteklemesi açısından temel bir rol oynamaktadır. Nitelikli eğitim ve destekleyici bir çevre, çocuğun dil becerilerini geliştirmesine ve bu becerilerin sosyal ve bilişsel kazanımlara dönüşmesine olanak sağlar.

Okul öncesi dönemde dil gelişimi, çocukların sesleri, kelimeleri, sembolleri ve dil kurallarını öğrenerek bunları anlamlı bir şekilde kullanabilme becerilerinin hızla geliştiği bir süreçtir. Bu süreç, bireyin bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimini doğrudan etkiler ve iletişim becerilerinin temellerini oluşturur. MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programında dil gelişimi, "çocukların sesleri ve sözcükleri öğrenerek bu öğeleri dilin kurallarına uygun bir şekilde kullanmalarını içeren bir süreç" olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemde sağlanan dilsel uyaranların miktarı ve niteliği, çocukların dil becerilerini ve dil gelişim düzeylerini önemli ölçüde etkilemektedir (Hart & Risley, 1995). Vygotsky'nin (1978) dilin sosyal bir etkileşim sürecinde geliştiğini vurgulayan kuramı, bu dönemde çocukların dil gelişimini desteklemek için sosyal bir çevrenin önemini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla dil gelişimi, ailede sağlanan kaliteli iletişim ortamı ve nitelikli okul öncesi eğitimin katkısıyla desteklenebilir (Bekman & Gürlesel, 2005; Edie & Schmid, 2007).

Dil gelişimi ile özellikle bilişsel gelişim birbirleriyle iç içe olan ve birbirlerinden etkilenen alanlardır. Çocuk, dil aracılığıyla ve deneyimleriyle yeni kavramlar öğrenir ve

öğrenmiş olduğu kavramlardan yararlanarak yaşamış olduğu dünyayı anlamlandırır (Piaget, 1959). Bu süreçte, dil becerileri çocuğun problem çözme becerisini destekler ve kompleks zihinsel süreçlere katılmasına yardımcı olur (Bruner, 1983). Dil gelişimi, çocuğun bilişsel süreçlerindeki düşünme becerilerini ve günlük hayatta karşılaşmış olduğu problemleri çözme becerilerini geliştirmektedir (Vygotsky & Cole, 1978). Aynı zamanda, çocuk yaşamış olduğu toplumun kültürel değerlerini, normlarını ve sosyal kurallarını öğrenir, bu da çocuğun yaşamış olduğu topluma uyum sağlamasında önemli bir rol oynar (Senemoğlu, 1989). Çevresiyle kurmuş olduğu aktif iletişim, çocuğun sosyal hayatındaki durumunu ve etkileşimlerini destekleyerek duygusal gelişimine de katkı sağlamaktadır (Senemoğlu, 1989). Dolayısıyla dil gelişiminde yaşanan ilerleme diğer gelişim alanlarına da yansiyarak çocuğun genel becerilerini arttırır (Vygotsky & Cole, 1978).

MEB 2013 ve 2024 Okul Öncesi Eğitim Programları, çocukların gelişimsel özelliklerini temele alan, sosyal-duygusal, bedensel, dil ve bilişsel gelişim alanlarının bütüncül bir şekilde desteklenmesini amaçlayan “gelişimsel” programlardır. Her iki programın içeriğinde, yaş gruplarına göre belirlenmiş gelişim özellikleri ile bu gelişim alanlarını desteklemeye yönelik kazanım ve göstergelere yer verilmiştir. Bu kazanım ve göstergeler, öğretmenlerin çocukların eğitim ve gelişim süreçlerinde kazandırılması hedeflenen bilgi ve becerileri sistematik bir şekilde planlayabilmelerini sağlamaktadır. Dolayısıyla, okul öncesi eğitim programlarında yer alan kazanım ve göstergelerin içeriği, kapsamı ve niteliği; hem programın hedeflerine ulaşması hem de erken çocukluk eğitiminde nitelikli bir öğretim süreci sağlanması açısından kritik öneme sahiptir (MEB, 2013; MEB, 2024).

Okul öncesi eğitim programında kazanımların sahip olduğu bu önem dikkate alınarak, bu çalışmada güncellenen 2024 Okul Öncesi Eğitim Programındaki dil gelişimi kazanımlarının ve göstergelerinin incelenmesi ve 2013 programındaki kazanımlarla karşılaştırılması amaçlanmıştır. Alanyazında, güncellenen 2024 Okul Öncesi Eğitim Programını inceleyen altı araştırma olduğu görülmektedir (Direk & Batmaz, 2024; Ertek Eroğlu & Eker, 2024; Göl-Güven, 2024; Serdaroğlu & Bekir, 2024; Yıldırım vd., 2024; Yüksel vd., 2024). Bir çalışmanın (Yıldırım vd., 2024) iki programı fiziksel gelişim kazanımları açısından; bir diğer çalışmanın (Yüksel vd., 2024) ise iki programı sosyal duygusal gelişim kazanımları açısından karşılaştığı görülmektedir. Diğer çalışmalar ise 2013 ve 2024 Okul Öncesi Eğitim Programlarını genel bir bakış açısıyla karşılaştırmıştır. Bu araştırmanın amacı ise mevcut araştırmalardan farklı olarak 2024 programının yalnızca dil gelişim alanına odaklanarak 2013 ve 2024 programlarının dil gelişimi kazanım ve göstergelerini detaylı bir şekilde inceleyip karşılaştırmaktır.

Bu doğrultuda, bu çalışmanın amacı, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan 2013 ve 2024 Okul Öncesi Eğitim Programlarında yer alan dil gelişimi kazanım ve göstergelerini karşılaştırmalı olarak incelemek ve bu iki programın dil gelişimi alanına ilişkin yaklaşımlarını ve içerik yapılarını analiz etmektir. Bu doğrultuda, çalışma kapsamında aşağıdaki araştırma sorusuna yanıt aranmaktadır:

- MEB 2013 ve 2024 Okul Öncesi Eğitim Programlarında yer alan dil gelişimi kazanım ve göstergeleri hangi açılardan benzerlik ve/veya farklılık göstermektedir?

Yöntem

Araştırma Modeli

MEB 2013 ve 2024 Okul Öncesi Eğitim Programlarının dil gelişimi kazanımlarının karşılaştırılmasını amaçlayan bu çalışmada araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi; araştırılması amaçlanan olgular hakkında bilgi içeren yazılı belgelerin sistemli ve derinlemesine incelenmesini içeren bir yöntemdir (Wach & Ward, 2013). Bu süreç; araştırmaya veri sunacak birincil kaynakların belirlenmesini, belgelerin toplanmasını, dikkatle okunmasını ve içeriklerinin anlamlı bir biçimde analiz edilmesini kapsar (Karasar, 2005). Ayrıca bu yöntem, araştırma problemlerini yorumlayıcı bir perspektifle ele alır ve incelenen olgu ya da olayları kendi bağlamı içinde değerlendirerek onlara yüklenen anlamları ortaya çıkarmayı amaçlar (Altunışık vd.et, 2010).

Bu çalışmada doküman analizi yönteminin tercih edilmesinin temel nedeni, 2013 ve 2024 Okul Öncesi Eğitim Programlarında yer alan dil gelişimi kazanım ve göstergelerinin yapısal özelliklerini, farklılıklarını ve benzerliklerini doğrudan kaynaklardan hareketle, nesnel ve sistematik biçimde analiz etme olanağı sunmasıdır. Her iki program metni, araştırmanın temel veri kaynağı olarak ele alınmış ve içerikleri karşılaştırmalı biçimde analiz edilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Bu çalışmada veri toplama süreci, çevrimiçi olarak erişime açık olan Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nün resmî internet sitesinden 2013 ve 2024 Okul Öncesi Eğitim Programlarının indirilmesiyle başlatılmıştır. Her iki programda yer alan dil gelişimi alanına yönelik kazanım ve göstergeler, sistematik bir biçimde analiz edilebilmesi amacıyla bir karşılaştırma formuna aktarılmıştır. Bu kapsamda, araştırmanın amacına uygun olarak "Dil Gelişimi Kazanım-Gösterge Karşılaştırma Formu" geliştirilmiştir. Formun oluşturulmasında esas alınan ölçütler bu çalışmanın özgün amacı doğrultusunda (çıkarılan, eklenen ve değiştirilen kazanım ve göstergeleri tespit etmek) belirlenmiştir.

Hazırlanan karşılaştırma formu, her iki programa ait tüm dil gelişimi kazanım ve göstergelerini içermektedir. 2013 ve 2024 programlarındaki karşılık gelen kazanım ve göstergeler tablo üzerinde yan yana gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Bu yapı sayesinde kazanımlar ve göstergeler doğrudan karşılaştırılabilir, yapısal ve içeriksel farklılıklar açıkça görülebilmektedir. Formun geçerliliğini sağlamak amacıyla, Okul Öncesi Eğitimi alanında uzmanlaşmış iki akademisyenin görüşü alınmış ve uzmanlardan gelen öneriler doğrultusunda karşılaştırma formu son hâline getirilmiştir. Bu form aracılığıyla her bir kazanım ve göstergeye ilişkin detaylı analiz gerçekleştirilmiş, veri çözümleme sürecine sistematik bir temel oluşturulmuştur.

Verilerin Analizi

2013 ve 2024 okul öncesi eğitim programlarının dil gelişimi özellikleri ve kazanım-göstergeleri karşılaştırılırken betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel içerik analizi, benzer verileri belirli kavramlar ve temalar altında gruplandırarak, bunları okuyucunun anlayabileceği bir yapıda düzenleyip yorumlamayı amaçlamaktadır (Creswell, 2016). Araştırmacılar, 2013 ve 2024 okul öncesi eğitim programlarında yer alan dil gelişim alanındaki kazanım ve göstergeleri geliştirilen forma göre ayrı ayrı analiz etmiştir.

Araştırmacılar arasındaki uyum, güvenilirlik formülüyle (Miles & Huberman, 1994) hesaplanmış ve araştırmacılar arasındaki uyum %92 çıkmıştır.

Bulgular

MEB 2024 Okul Öncesi Eğitim Programı, dil gelişimi alanındaki kazanımlarda önemli yapısal değişiklikler ve içerik güncellemeleri içermektedir. Aşağıda yer alan Tablo 1’de MEB 2024 Okul Öncesi Eğitim Programı ile MEB 2013 Okul Öncesi Eğitimi Programı arasında dil gelişimi alanında yer alan kazanımların karşılaştırması yer almaktadır. Her bir kazanım için yapılan değişiklikler ve yeni eklenen göstergeler tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 1. MEB 2013 ve 2024 Okul Öncesi Eğitim Programları Dil Gelişimi Kazanımları Karşılaştırma Tablosu

MEB 2024 Programı Kazanım Adı	MEB 2013 Programı Kazanım Adı	Yapılan Değişiklikler	Eklenen Yeni Göstergeler
Kazanım 1. Sesleri ayırt eder.	Kazanım 1. Sesleri ayırt eder.	Aynı kazanım, göstergelerde değişiklik yok.	Yok
Kazanım 2. Konuşurken/şarkı söylerken sesini uygun şekilde kullanır.	Kazanım 2. Sesini uygun kullanır.	Kazanımın adı sadeleştirilmiştir. “Konuşurken/ şarkı söylerken sesinin tonunu, hızını ve şiddetini ayarlar.” göstergesi ayrı göstergeler şeklinde ifade edilmiştir.	<ul style="list-style-type: none">Gerektiğinde sözcükleri vurgulu kullanır.
Kazanım 3. Dili iletişim amacıyla kullanır.	Kazanım 5. Dili iletişim amacıyla kullanır.	“Jest ve mimikleri anlar”, “Konuşmak için sırasını bekler”, “Duygu ve düşüncelerinin nedenlerini söyler” göstergeleri çıkarılmıştır. “Duygu, düşünce ve hayallerini söyler.” göstergesi “Planlarını/duygularını/düşüncelerini/hayallerini anlatır.” şeklinde değiştirilmiştir. “Sohbete katılır” göstergesi “Başlatılan konuşmaya katılır.” olarak değiştirilmiştir.	<ul style="list-style-type: none">Karşısındakini etkin bir şekilde dinler.
Kazanım 4. Konuşurken dil bilgisi yapılarını kullanır.	Kazanım 4. Konuşurken dil bilgisi yapılarını kullanır.	“İsim, sıfat, bağlaç, çoğul ifadeler, zarf, zamir, edat, isim durumları ve olumsuzluk yapılarını kullanır” göstergesi ayrı göstergeler (çoğul ifadeler ve olumsuzluk yapısı hariç) halinde belirtilmiştir.	<ul style="list-style-type: none">Sözcüklerdeki ekleri doğru kullanır.Sözcüklerdeki dil bilgisi hatalarını söyler.Sözcüklerdeki dil bilgisi hatalarını düzeltir.
Kazanım 5. Söz dizimi kurallarına göre cümle kurar.	Kazanım 3. Söz dizimi kurallarına göre cümle kurar.	“Düz cümle, olumsuz cümle, soru cümlesi ve birleşik cümle kurar” göstergesi ayrı göstergeler (olumsuz cümle hariç) halinde belirtilmiştir.	<ul style="list-style-type: none">Cümlelerdeki hatalı sıralamayı düzeltir.
Kazanım 6. Sözcük dağarcığını geliştirir.	Kazanım 6. Sözcük dağarcığını geliştirir.	2013 programında yer alan “Sözcükleri hatırlar ve sözcüklerin anlamını söyler.” göstergesine 2024 programında yer verilmemiştir.	<ul style="list-style-type: none">Sözcüklerin anlamını benzetme/metaforlar yoluyla açıklar.Bağlamdan yola çıkarak bilmediği sözcüklerin anlamını tahmin eder.
Kazanım 7.	Kazanım 7.	“Sözel yönergeleri yerine	<ul style="list-style-type: none">Dinlediklerini/

Dinlediklerinin/ izlediklerinin anlamını yorumlar.	Dinlediklerinin/ izlediklerinin anlamını kavrar. Kazanım 8. Dinlediklerini/ izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder.	getirir." göstergesi 2024 programında Bilişsel Gelişim alanına kazanım olarak eklenmiştir. "Dinledikleri/izledikleri hakkında yorum yapar." göstergesi çıkarılmıştır. 2013 programında yer alan Kazanım 8, 2024 programındaki Kazanım 7 ile birleştirilmiştir. "Dinlediklerini/izlediklerini başkalarına anlatır." göstergesi çıkarılmıştır. "Dinlediklerini/izlediklerini resim, müzik, drama, şiir, öykü gibi çeşitli yollarla sergiler." göstergesi "Dinlediklerini/izlediklerini çeşitli yollarla sergiler." olarak sadeleştirilmiştir.	izlediklerini yaşamıyla ilişkilendirir.
Kazanım 8. Görsel materyalleri kullanarak özgün ürünler oluşturur.	Kazanım 10. Görsel materyalleri okur.	Kazanım adı değiştirilmiştir. "Görsel materyalleri kullanarak olay, öykü gibi kompozisyonlar oluşturur." göstergesi "Görsel materyaller aracılığıyla farklı kompozisyonlar oluşturur." şeklinde sadeleştirilmiştir.	<ul style="list-style-type: none"> Görsel materyalleri birbiriyle/yaşamla ilişkilendirir. Görsel materyallerde anlatılanları oluş sırasına göre sıralar. Görsel materyallerin içeriğini yorumlar.
Kazanım 9. Ses bilgisi farkındalığı gösterir.	Kazanım 9. Ses bilgisi farkındalığı gösterir.	"Aynı sesle başlayan sözcükler üretir." ve "Aynı sesle biten sözcükler üretir." göstergeleri "Aynı sesle başlayan sözcükleri eşleştirir" ve "Aynı sesle biten sözcükleri eşleştirir" şeklinde değiştirilmiştir. "Şiir, öykü ve tekerlemedeki uyağı söyler." göstergesi "Uyaklı sözcükleri eşleştirir" şeklinde değiştirilmiştir.	<ul style="list-style-type: none"> Cümleyi sözcüklerine ayırır. Sözcükleri hecelerine ayırır. Söylenen bir sözcüğün ilk sesiyle başlayan sözcükler üretir. Söylenen bir sözcüğün son sesiyle biten sözcükler üretir.
Kazanım 10. Sözel olarak özgün ürünler oluşturur.	-	Yeni kazanım	<ul style="list-style-type: none"> Olay örgüsünü/şiiri/öyküyü dinlemeden önce başlık üretir. Cümlenin/olay örgüsünün/öykünün sonucunu tahmin eder. Olay örgüsünü/şiiri/öyküyü dinledikten sonra başlık üretir. Cümle/olay örgüsü/öykü/şiir/tekerlemeleri tamamlar. Cümle/olay örgüsü/bilmece/şiir/tekerleme ya da özgün bir öykü oluşturur.
Kazanım 11. Okuma	Kazanım 11.	"Okumayı taklit eder."	<ul style="list-style-type: none"> Farklı çocuk edebiyatı

farkındalığı gösterir.	Okuma farkındalığı gösterir.	göstergesi “Okuma materyallerini kullanarak okuyormuş gibi yapar” olarak değiştirilmiştir.	<ul style="list-style-type: none"> ürünlerini ayırt eder. Okuma materyallerinin bölümlerini gösterir. Her çocuk kitabının yazarının, resimleyeninin, yayınevinin olduğunu söyler. Adını yazılı bir şekilde gördüğünde tanır.
Kazanım 12. Yazı farkındalığı gösterir.	Kazanım 12. Yazı farkındalığı gösterir.	“Duygu ve düşüncelerini bir yetişkine yazdırır.” göstergesi bu kazanımdan çıkarılmış ve yeni oluşturulan Kazanım 13’ün göstergelerine eklenmiştir.	<ul style="list-style-type: none"> Yazı ve resmi birbirinden ayırır. Yazının işlevini söyler. Yazının nereden başladığını gösterir. Noktalama işaretlerinin işlevini açıklar. Büyük ve küçük harfleri ayırt eder.
Kazanım 13. Yazı yazma öncesi becerileri gösterir.	-	Yeni kazanım	<ul style="list-style-type: none"> Yazı ve çizimin bir arada olduğu ürünler oluşturur. Yazı yazmayı taklit eder. Yazdığı işaretlerin/ karalamaların anlamını açıklar. Duygu ve düşüncelerini yetişkine yazdırır. Adını yazar.

Tartışma

Eğitim programlarının güncellenmesi, çocukların gelişimsel özellikleri doğrultusunda daha nitelikli öğrenme fırsatları sunmak açısından kritik bir öneme sahiptir. Özellikle erken çocukluk döneminde dil gelişimi, çocuğun bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimini doğrudan etkileyen temel alanlardan biridir. Bu nedenle okul öncesi eğitim programlarında yer alan dil gelişimi kazanım ve göstergelerinin, güncel bilimsel bilgi ve çocukların gelişimsel ihtiyaçları doğrultusunda yapılandırılması gerekmektedir. Bu çalışmada, MEB 2013 ve 2024 Okul Öncesi Eğitim Programlarında yer alan dil gelişimi kazanımlarının karşılaştırılması yoluyla yapılan analizler, yeni programda dilsel becerilere yönelik göstergelerin daha ayrıntılı, ölçülebilir ve çağdaş yaklaşımlarla uyumlu bir şekilde geliştirildiğini ortaya koymuştur. Aşağıda, bu bulguların literatür ışığında yorumlanmasına yer verilmektedir.

MEB 2013 ve 2024 Okul Öncesi Eğitim Programlarında, dil gelişimi alanında yer alan ilk iki kazanım olan “Sesleri ayırt eder” (Kazanım 1) ve “Konuşurken/şarkı söylerken sesini uygun şekilde kullanır” (Kazanım 2), yapısal olarak korunmuştur. Bu durum, her iki programın da dilin temel bileşenlerinden olan ses farkındalığına ve sesin kontrollü kullanımına verdiği önemi göstermektedir. Özellikle Kazanım 1’in göstergelerinde herhangi bir değişiklik yapılmaması, bu kazanımın kapsamının hâlihazırda gelişimsel olarak yeterli ve kapsayıcı bulunduğunu göstermektedir. Kazanım 2’ye ilişkin göstergelerde ise önemli bir yapısal değişiklik gözlemlenmektedir. 2013 programında tek bir gösterge altında toplanan “nefesini doğru kullanma, ses tonunu ayarlama, ses şiddetini ayarlama, konuşma hızını ayarlama” gibi beceriler, 2024 programında ayrı göstergeler şeklinde detaylandırılmıştır. Bu ayırım, hem öğretmenlerin çocukların gelişimini daha sistematik biçimde

gözlemleyebilmesine olanak sağlamakta hem de öğretim sürecinin planlanmasını kolaylaştırmaktadır. Söz konusu göstergeler, çocukların sözel anlatım becerilerinin temel bileşenlerini oluşturmakta ve sesin etkili kullanımına yönelik farkındalık kazanmalarına katkı sağlamaktadır. Özellikle ses tonunu ve konuşma hızını ayarlayabilme becerileri, iletişimde anlam aktarımını güçlendirmekte ve karşılıklı etkileşimin kalitesini artırmaktadır (Topbaş, 2010).

Bu kazanımların etkili bir şekilde gerçekleşebilmesi için çocukların doğal sosyal etkileşim ortamlarında sık sık kendilerini ifade etmelerine olanak tanınması büyük önem taşımaktadır. Okul öncesi eğitim kurumları, bu bağlamda çocuklara öğretmenleri ve akranlarıyla sürekli iletişim kurabilecekleri zengin bir dilsel çevre sunmaktadır. Bu süreçte öğretmenlerin çocuklara etkili iletişim için rol model olmaları, sesin doğru kullanımı ve konuşma becerilerinin gelişmesi açısından belirleyicidir. Dolayısıyla, bu kazanımların desteklenmesi yalnızca bireysel dil gelişimini değil, çocukların sosyal ilişkilerini ve öz güven gelişimini de olumlu yönde etkilemektedir.

MEB 2024 Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan “Dili iletişim amacıyla kullanır” başlıklı Kazanım 3, 2013 programındaki Kazanım 5’in güncellenmiş hâlidir. Her iki programda da bu kazanım, çocuğun dili sosyal etkileşim kurmak, duygu ve düşüncelerini ifade etmek ve karşılıklı iletişim içinde bulunmak için kullanmasını hedeflemektedir. Ancak bazı göstergelere 2024 programında yer verilmemiş, buna karşılık “Karşısındakini etkin bir şekilde dinler” göstergesi kazanıma yeni olarak eklenmiştir. “Jest ve mimikleri anlar” göstergesinin çıkarılması, iletişim sürecinin yalnızca sözlü değil aynı zamanda sözsüz öğelerle yürütüldüğü gerçeği göz önünde bulundurulduğunda önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Özellikle erken çocukluk döneminde çocuklar, jest ve mimikler aracılığıyla karşılıklarının duygusal ve sosyal ipuçlarını anlamakta ve bu doğrultuda iletişim kurmaktadır (Korkmaz, 2018). Bu nedenle sözsüz iletişim öğelerinin anlaşılabilmesi, çocukların sosyal etkileşimde bulunma becerilerini olumsuz etkileyebilir. Aynı şekilde, jest ve mimikleri doğru kullanabilmek için öncelikle onları anlayabilmek gerekir. Bu beceri, empati kurma, duygu tanıma ve etkili iletişim açısından oldukça temeldir.

“Konuşmak için sırasını bekler” göstergesinin çıkarılması ise, dil gelişiminden çok özdenetim becerileri ile ilgili bir duruma işaret etmektedir. Bu beceri, çocuğun duygularını düzenleme ve dürtü kontrolü geliştirme sürecinin bir parçası olarak değerlendirilebilir. Yapılan araştırmalar, erken yaşta kazanılan özdenetim becerilerinin akademik başarıyı, sosyal ilişkileri ve okula hazırbulunuşluğu doğrudan etkilediğini ortaya koymaktadır (McClelland vd., 2013; Ursache vd., 2012). Bu nedenle, bu göstergenin bilişsel gelişim ya da sosyal-duygusal gelişim alanlarına taşınması gerekmektedir. Benzer şekilde, “Duygu ve düşüncelerinin nedenlerini söyler” göstergesi yeni programda “duygularını ifade eder” kazanımını altında Sosyal-Duygusal Gelişim ve Değerler alanına alınmıştır. Çocuğun duygularının nedenlerini açıklaması, dilsel bir beceri olmakla birlikte daha çok duygularla ilişkili bir bilişsel işlemi ifade eder. Bu nedenle bu göstergenin ilgili gelişim alanına aktarılması anlamlıdır.

2024 programına yeni eklenen “Karşısındakini etkin bir şekilde dinler” göstergesi ise, iletişim sürecinin en temel unsurlarından biri olan dinleme becerisinin erken yaşta kazandırılmasına yönelik önemli bir katkıdır. Dinleme, yalnızca bilgi edinme değil aynı zamanda sosyal ilişkileri kurma, anlam oluşturma ve empati geliştirme süreçlerini de içeren

çok boyutlu bir beceridir (Özbay, 2006). Etkin dinleme, çocuğun hem dili anlayarak kullanmasını hem de karşısındaki kişiyle sağlıklı bir iletişim kurmasını destekler.

MEB 2024 Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan Kazanım 4, 2013 programındaki aynı başlıkla korunmuş olmakla birlikte içerik açısından önemli bir yapısal değişikliğe uğramıştır. 2013 programında tek bir gösterge altında ifade edilen “İsim, sıfat, bağlaç, çoğul ifadeler, zarf, zamir, edat, isim durumları ve olumsuzluk yapılarını kullanır” ifadesi, 2024 programında daha açık, ölçülebilir ve ayrı göstergeler hâlinde sunulmuştur. Bu durum, öğretmenlerin gözlem ve değerlendirme süreçlerini kolaylaştırmakla kalmayıp, çocukların dil gelişimini daha sistematik biçimde izlemelerine olanak tanımaktadır. Ancak dikkat çeken bir husus, 2013 programında yer alan “Olumsuzluk yapılarını kullanır” göstergesinin 2024 programında yer almamasıdır. Oysa çocuklar, duygu ve düşüncelerini bütüncül bir şekilde ifade edebilmek için yalnızca olumlu değil, aynı zamanda olumsuz yapıları da kullanabilme becerisine ihtiyaç duyarlar. Özellikle işlem öncesi dönemdeki çocukların benlik gelişimi ve toplumsal kuralları anlamlandırmaları açısından olumsuz ifadelerle deneyimlerini aktarabilmeleri önem arz etmektedir (Vygotsky, 1978). Dolayısıyla kazanımda “olumsuzluk” yapılarının dışlanması, çocukların dilin tüm yapısal çeşitliliğine ulaşabilmeleri açısından bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

Kazanıma yeni eklenen göstergeler, çocukların dilin yapısal özelliklerini fark etme ve ifade becerilerini geliştirme süreçlerine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu göstergeler, çocukların yalnızca iletişimsel değil aynı zamanda biçimsel dil becerilerini de destekleyici niteliktedir. Literatürde, çocukların dil bilgisi yapılarıyla ilgili becerilerinin, dilin doğal akışı içinde ve sosyal etkileşimlerle geliştiği vurgulanmaktadır (Yalçın & Temel, 2020). Bu doğrultuda, öğretmenlerin çocuklara doğru dil modeli sunmaları ve nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerini sınıf içi uygulamalarda aktif şekilde kullanmaları büyük önem taşımaktadır.

Söz dizimi (sentaks), kelimelerin belirli kurallara göre bir araya gelerek anlamlı cümleler oluşturmasını sağlayan yapıdır (Turan & Topçu, 2018). Bu yapının okul öncesi dönemde gelişmesi, çocuğun hem dili doğru hem de etkili biçimde kullanmasına olanak sağlar. Dil gelişiminde söz dizimi becerilerinin edinimi, çocukların duygu, düşünce ve ihtiyaçlarını açık ve anlamlı cümlelerle ifade edebilmesini destekler. Özellikle dört yaş civarındaki çocukların birçok sözcük dağarcığına sahip olmalarına rağmen, bu sözcükleri dil bilgisel olarak doğru bir şekilde sıralamakta güçlük yaşayabildikleri bilinmektedir (Baykal, 2018). Bu nedenle 2024 programında yer verilen “Cümlelerin öğelerini doğru şekilde sıralayarak konuşur” ve “Cümlelerdeki hatalı sıralamayı düzeltir” gibi göstergeler, çocukların gelişimsel ihtiyaçlarıyla örtüşen ve uygulamada işlevsel olabilecek şekilde kurgulanmıştır. Ancak, dil gelişiminin önemli bir boyutu olan “olumsuz cümle kurma” göstergesinin 2024 programında yer almaması dikkat çekicidir. Olumsuz cümleler, çocuğun yalnızca var olanı değil, olmayanı da ifade edebilmesini sağlar. Bu da çocuğun düşünsel ve dilsel yetkinliğini artıran bir beceridir. Özbay’a (2001) göre çocuk, duygu ve düşüncelerini sadece olumlu değil, aynı zamanda olumsuz, soru ya da emir cümleleri aracılığıyla da aktarır. Dolayısıyla bu yapının dışlanması, dilin işlevsel kullanımını sınırlayabilir.

MEB 2013 ve 2024 Okul Öncesi Eğitim Programlarında yer alan Kazanım 6, “Sözcük dağarcığını geliştirir.” başlığıyla aynen korunmuş; ancak 2024 programında bu kazanıma iki yeni gösterge eklenmiştir. Eklenen bu göstergeler, çocukların sözcükleri yalnızca tekrar yoluyla öğrenmelerinin ötesine geçerek, onları yorumlamalarını, ilişkilendirmelerini ve

bağlam içinde anlamlandırmalarını hedeflemektedir. Bu, okul öncesi dönemde sözcük dağarcığı gelişimini destekleyen daha üst düzey bilişsel becerileri içermektedir. “Bağlamdan yola çıkarak sözcük anlamı tahmini yapma” göstergesi, çocukların bilişsel esneklik, dikkat ve çıkarım yapma becerilerini harekete geçirmektedir. Bu beceriler, sözcük öğrenimini yüzeysel bir ezber süreci olmaktan çıkarıp, anlam kurma ve akıl yürütme yoluyla öğrenmeye dönüştürmektedir (Cain vd., 2004). Öte yandan “Sözcüklerin anlamını benzetme/metaforlar yoluyla açıklama” göstergesi, çocukların yaratıcı düşünme becerilerini ve analoji kurma yetilerini geliştirmeye yöneliktir. Ancak “metafor” kavramının soyut bir düşünme biçimi içerdiği ve bu nedenle işlem öncesi dönemdeki çocuklar için sınırlı düzeyde kullanılabilirliği bilinmektedir (Eroğlu, 2023). Bu doğrultuda, metafor kullanımına dair göstergenin soyutlama düzeyine dikkat edilerek uygulanması önemlidir. Ayrıca, metafor üretimi gibi yaratıcı dil etkinlikleri çocukların duygu, düşünce ve hayal dünyalarının zenginleşmesine katkı sağlayarak dil gelişimini çok boyutlu bir şekilde desteklemektedir. Bu nedenle, 2024 programına eklenen bu göstergeler aracılığıyla çocukların hem sözcüklerle düşünme kapasiteleri hem de yaratıcı ifade yolları geliştirilmiş olacaktır.

MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı’nda “Dinlediklerinin/izlediklerinin anlamını kavrar” şeklinde yer alan Kazanım 7, 2024 programında “Dinlediklerinin/izlediklerinin anlamını yorumlar” olarak yeniden ifade edilmiştir. Ayrıca 2013 programında yer alan “Kazanım 8: Dinlediklerini/izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder.” başlıklı kazanım, 2024 programında Kazanım 7 ile birleştirilmiştir. Bu birleşme, çocukların dinleme ve izleme sürecine ilişkin becerilerinin daha bütüncül bir biçimde ele alınmasına olanak sağlamaktadır. 2013 programındaki Kazanım 8, çocukların anladıkları içerikleri farklı yollarla –örneğin resim, müzik, drama, şiir veya öykü yoluyla– ifade etmelerine odaklanmakta; böylece ifade etme, yaratıcılık ve sembolik anlatım becerileri desteklenmekteydi. 2024 programında ise bu beceriler, yorumlama yetisiyle birleştirilerek daha üst düzey bir bilişsel sürecin parçası haline getirilmiştir. Bu bağlamda kazanım, anlama düzeyinden analiz ve değerlendirme düzeylerine doğru bir bilişsel ilerlemeyi ifade etmektedir.

Öte yandan, 2013 programında dil gelişimi kapsamında yer alan “Sözel yönergeleri yerine getirir.” göstergesinin 2024 programında çıkarıldığı ve bunun yerine bilişsel gelişim alanına “Kazanım 18: Etkinliğe/göreve ilişkin görsel/sözel yönergeleri yerine getirir.” şeklinde eklendiği görülmektedir. Bu değişiklik, göstergenin temelinde yer alan bilişsel becerilere daha uygun bir şekilde yeniden sınıflandırıldığını göstermektedir. Sözel yönergeleri yerine getirme becerisi, yalnızca dilsel anlama değil, aynı zamanda dikkat, algı, kısa süreli bellek ve yürütücü işlevlerle de ilişkilidir (Gathercole & Alloway, 2008; Diamond, 2013). Dolayısıyla bu göstergenin bilişsel gelişim alanına taşınması, programda alanlar arası bütünlüğün ve kavramsal tutarlılığın güçlendiğini göstermektedir.

MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı’nda “Görsel materyalleri okur.” biçiminde yer alan Kazanım 10, 2024 programında “Görsel materyalleri kullanarak özgün ürünler oluşturur.” başlığıyla yeniden yapılandırılmıştır. Bu değişim yalnızca kazanım adında değil, aynı zamanda çocuğun öğrenme sürecine aktif katılımını teşvik eden göstergelerin eklenmesiyle birlikte anlamlı bir dönüşüm barındırmaktadır. Yeni kazanım kapsamında “Görsel materyalleri birbiriyle/yaşamla ilişkilendirir.”, “Görsel materyallerde anlatılanları oluş sırasına göre sıralar.” ve “Görsel materyallerin içeriğini yorumlar.” gibi üst düzey bilişsel süreçleri yansıtan üç yeni gösterge yer almaktadır. Böylece çocuk yalnızca görsel materyalleri algılayan bir birey değil, aynı zamanda bu materyalleri analiz eden, sentezleyen

ve yorumlayan bir üretici konumuna taşınmaktadır. Bu kazanımda tanımlanan beceriler, Bloom'un bilişsel alan taksonomisinde "anlama" düzeyinden "sentez" düzeyine doğru bir ilerlemeyi temsil etmektedir. Sentez düzeyi; bireyin fikir ya da öğeleri belli bir ilişki içerisinde birleştirerek yeni bir bütün oluşturma yeteneğini ifade eder (Birgin, 2016). Bu doğrultuda, çocukların görsel materyallerle etkileşime geçerek kendi ürünlerini ortaya koymaları, onların yaratıcı düşünme, problem çözme ve üstbilişsel yetkinliklerini güçlendirmektedir.

21. yüzyıl becerileri arasında öne çıkan yaratıcılık ve eleştirel düşünme yetileri, bireyin bilgi çağında aktif bir katılımcı olabilmesi için kritik önem taşımaktadır (Voogt & Roblin, 2012). Bu bağlamda, okul öncesi dönemde çocukların bu becerileri erken yaşta geliştirebilmeleri için yapılandırılmış eğitim programları büyük rol oynamaktadır. Anagün (2018), bu becerilerin yalnızca akademik başarıyı değil aynı zamanda bireyin toplumda karşılaştığı sorunlara çözüm üretme yetkinliğini de artırdığını vurgulamaktadır. Sonuç olarak, 2024 programında yapılan bu içeriksel ve yapısal değişikliklerin, çocukların aktif katılımını ve bilişsel esnekliğini artırarak okul öncesi eğitimin kalitesine önemli katkılar sağladığı söylenebilir.

MEB 2013 ve 2024 Okul Öncesi Eğitim Programlarında yer alan Kazanım 9, "Ses bilgisi farkındalığı gösterir." başlığıyla korunmuş; ancak 2024 programında bu kazanıma dört yeni gösterge eklenmiştir. Bu göstergeler, ses bilgisel farkındalığın (fonolojik farkındalık) farklı bileşenlerini kapsayacak şekilde kazanımın kapsamını genişletmiş ve daha sistematik bir yapıya kavuşturmuştur. Fonolojik farkındalık, çocukların konuşma dilini oluşturan sözel yapıları (cümle, kelime, hece ve ses) ayrıştırabilmelerini ve bu yapılar üzerinde bilinçli olarak işlem yapabilmelerini ifade eder (Altınkaynak, 2019). Sözcük farkındalığı ve hece farkındalığı gibi temel bileşenlerin 2013 programında yer almaması önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilirken; 2024 programı bu eksikliği yeni göstergelerle gidermiştir.

Türkiye'de uygulanan ses temelli cümle yöntemi dikkate alındığında, okul öncesi dönemde çocukların seslerin yapısını tanıması, sesleri ayırt edebilmesi ve sesleri eşleştirebilmesi, okuma-yazmaya geçiş sürecinde kritik bir rol oynamaktadır (Bayraktar & Temel, 2017). Nitekim erken çocukluk döneminde geliştirilen fonolojik farkındalık becerilerinin, ilkokuldaki okuma başarılarıyla yüksek düzeyde ilişkili olduğu çeşitli çalışmalarda ortaya konmuştur (Anthony & Francis, 2005). Ancak burada dikkat çekilmesi gereken bir diğer önemli husus da 2024 programında açıkça belirtildiği üzere bu göstergelerin doğrudan okuma yazma öğretimi amacı taşımadığıdır. Bu göstergeler, çocukların yazılı dil gelişiminde gerekli ön koşul becerileri kazanmalarını ve bilişsel olarak bu sürece hazır hale gelmelerini hedeflemektedir. Sonuç olarak, 2024 programındaki güncellemeler, çocukların ses bilgisel yapılarla etkileşim düzeyini artırmakta, erken okuryazarlık becerilerine yönelik hazırlık süreçlerini daha nitelikli hale getirmektedir. Bu bağlamda, öğretmenlerin ses oyunları, heceleme çalışmaları, ritmik tekrarlar ve fonem ayırt etme etkinlikleri gibi uygulamalara yer vermesi, programın amaçlarına ulaşmasını kolaylaştıracaktır.

MEB 2024 Okul Öncesi Eğitim Programı'na yeni eklenen Kazanım 10, "Sözel olarak özgün ürünler oluşturur", çocukların yaratıcı düşünme, sözel ifade ve anlatı becerilerini bütüncül biçimde desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu kazanımın göstergeleri, çocukların bir

olay örgüsüne başlık verme, eksik anlatıları tamamlama ve özgün ürünler oluşturma gibi becerilere odaklanmakta; böylece erken dönemde anlatı kurgulama yetisinin gelişimini desteklemektedir. Çocukların hikâye oluşturma, olay akışını tahmin etme, şiir veya tekerleme tamamlama gibi sözel faaliyetlerde bulunmaları, onların hem dilsel akıcılığını hem de bilişsel esnekliğini artırmaktadır (Isbell vd., 2004). Bu göstergelerin programda yer alması, yaratıcı düşünme ile sözel üretim arasındaki ilişkiyi pedagojik bağlamda görünür kılmaktadır. Özellikle olay örgüsü üzerine yapılan tahminler, çocukların nedensellik ilişkilerini kurmalarına, bilişsel problem çözme stratejileri geliştirmelerine ve alternatif sonuçları öngörebilmelerine olanak tanır (Miller & Sperry, 2012). Sözel olarak özgün ürünler oluşturma süreci, çocukların kendi yaşam deneyimlerini, duygularını ve hayallerini ifade etmesine olanak tanıyan özgür bir anlatı alanı sunar. Bu yönüyle kazanım, çocukların benlik gelişimini, öz yeterlik duygusunu ve topluluk önünde konuşma cesaretini de desteklemektedir. Dolayısıyla bu kazanıma yönelik etkinliklerde öğretmenlerin drama temelli öğrenme, hikâye oluşturma kartları, yaratıcı yazma oyunları ve grupla anlatı oluşturma (Kılıç, 2020) gibi katılımcı ve yaratıcı yöntemleri kullanmaları son derece önemlidir. Sonuç olarak, Kazanım 10'un programa dahil edilmesi, çocukların yalnızca bilişsel ve dilsel gelişimlerini değil; aynı zamanda sosyal-duygusal ve yaratıcı potansiyellerini de bütünsel biçimde destekleyen çağdaş bir yaklaşımın yansımadır.

Kazanım 11, "Okuma farkındalığı gösterir." başlığıyla korunmuş; ancak 2024 programında bu kazanıma dört yeni gösterge eklenmiştir. Söz konusu göstergeler, çocukların yalnızca sözcük tanıma düzeyinde değil, metnin yapısal ve işlevsel unsurlarını ayırt edebilme becerilerini de kapsayan çok katmanlı bir okuryazarlık farkındalığı geliştirmelerine katkı sağlamaktadır. Bu durum, erken çocukluk döneminde okuryazarlık gelişimini destekleyen "fonksiyonel okuryazarlık" ve "metin farkındalığı" gibi yaklaşımların programa yansıtıldığını göstermektedir (Whitehurst & Lonigan, 1998; Bayraktar & Temel, 2017). Ayrıca, kitapların yazar ve çizer gibi üretici öğelerini tanıma, çocukların yazılı materyallerle kurdukları ilişkinin derinleşmesine ve metinlerin içerik dışında biçimsel yönlerini de anlamalarına katkı sağlar (Justice & Ezell, 2001; Sever, 2007). Bu göstergeler sayesinde çocuklar, bir metni yalnızca "okunacak" değil aynı zamanda "çözümlenecek" bir yapı olarak algılamaya başlarlar. Böylece, erken yaşta gelişen bu tür farkındalıkların, çocukların ileriki dönemlerdeki eleştirel düşünme, anlam kurma ve metinler arası bağlantı kurma becerilerinin temellerini oluşturduğu söylenebilir (Altun & Ersoy, 2016). Sonuç olarak, Kazanım 11'e eklenen bu göstergelerin hem erken okuryazarlık gelişimini hem de çocukların edebiyatla kurdukları estetik ve bilişsel ilişkiyi güçlendirdiği ifade edilebilir.

Kazanım 12, "Yazı farkındalığı gösterir" başlığıyla korunmuş; ancak 2024 programında bu kazanıma beş yeni gösterge eklenmiştir. Yazı farkındalığı, çocuğun yazıyı fark etmesini, yazının bir işlevi ve düzeninin olduğunu anlamasını içermektedir (Bayraktar & Temel, 2017; Cabell vd., 2011). Yeni göstergeler, çocukların yazının teknik özelliklerine dair farkındalıklarını daha sistemli biçimde geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu göstergeler, yazının yönü, biçimi ve kullanım amacı hakkında çocuklara erken yaşta bilgi sunmakta; böylece onların yazılı materyalleri daha bilinçli şekilde incelemelerini sağlamaktadır.

Yapılan birçok araştırma, etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin yazı farkındalığı gelişiminde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu etkinliklerde öğretmenin, kitap üzerindeki yazılı bölgelere dikkat çekmesi, metnin başlangıç ve bitiş noktalarını göstermesi, harf biçimlerini tanıtmaları ve noktalama işaretlerini vurgulaması, çocuğun yazıya ilişkin

yapısal bilgileri içselleştirmesini kolaylaştırır (Efe & Temel, 2018; Ergül vd., 2016; Evans vd., 2008). Ayrıca yazının işlevinin çocuk tarafından kavranması, sadece okuma-yazma becerilerine değil; aynı zamanda sembolik düşünme, anlatım gücü ve bilgiye ulaşma yolları gibi birçok alanda da gelişimi desteklemektedir. Bu nedenle, 2024 programında Kazanım 12'nin kapsamının genişletilmesi ve somut, gözlenebilir göstergelerle zenginleştirilmesi; okul öncesi dönemde yazı farkındalığı gelişiminin sistematik olarak izlenmesini ve desteklenmesini sağlayacak önemli bir yenilik olarak değerlendirilebilir.

MEB 2024 Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan Kazanım 13, "Yazı yazma öncesi becerileri gösterir" başlığıyla programa yeni eklenmiş bir kazanımdır. Bu kazanım, çocukların yazılı anlatım sürecine geçmeden önceki sembolik üretim süreçlerini destekleyen önemli bir aşamaya işaret etmektedir. Yazı yazma öncesi beceriler, çocukların bireysel anlam üretme çabalarının temelini oluşturur. Bu süreçte çocuklar, önce yazının insanlar tarafından üretildiğini fark eder; ardından kendi fikirlerini çizim, karalama ve semboller aracılığıyla ifade etmeye başlarlar (Treiman & Kessler, 2014). Bu sembolik ifadeler, çocukların hem sözel hem görsel anlatım yetilerini bütünleştirmelerine olanak tanır ve yazının anlamlı bir sistem olduğunu kavramalarını sağlar (Puranik & Lonigan, 2012). Karaman'a (2013) göre okul öncesi dönemdeki çocukların dört yaşına kadar bulunduğu gelişim basamağı, yazı yazma sürecinin ilk aşamasıdır. Bu dönemde çocuklar harf benzeri şekiller, rastgele işaretler ve karalamalar üretir; bu ürünler, yazının ilk temsilleri olarak değerlendirilir. Ayrıca, çocuklar bu aşamada yazının iletişimsel bir işlevi olduğunu da anlamaya başlarlar. Bu nedenle yazı yazma öncesi dönemdeki göstergeler, çocukların bilişsel, sembolik ve motor gelişimini bütüncül biçimde desteklemelidir (Bayraktar & Temel, 2017).

Göstergeler arasında yer alan "yazıyı taklit etme", "duygu ve düşüncelerini yetiştirmeye yazdırma" ve "adını yazma" gibi davranışlar, çocuğun hem yazı farkındalığını hem de erken yazma becerilerini destekleyen temel etkinliklerdir. Bu göstergeler, çocukların yazının biçimsel özelliklerinin yanı sıra yazının amacını ve anlamını da kavramalarına yardımcı olur. Bu bağlamda, okul öncesi sınıflarda çocukların yazma sürecine aktif olarak katılabilecekleri yazı merkezlerinin oluşturulması, yazı yazma öncesi becerilerin gelişimini destekleyici önemli bir uygulamadır. Çocukların karalama, sembol oluşturma, yazı taklidi yapma ve anlam üretme gibi süreçleri deneyimleyebilecekleri zenginleştirilmiş öğrenme ortamları, onların erken okuryazarlık yeterliliklerini ve okul olgunluklarını artıracaktır. Dolayısıyla Kazanım 13'ün hem gelişimsel açıdan hem de pedagojik olarak programa eklenmiş olması önemli bir ilerleme olarak değerlendirilebilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmanın bulguları, 2024 Okul Öncesi Eğitim Programında dil gelişimi alanına ilişkin önemli yapısal değişiklikler yapıldığını ortaya koymaktadır. Güncellenen programda, iki yeni kazanım ve çok sayıda yeni gösterge eklenmiş; bazı mevcut kazanımlar ise birleştirilmiş ya da yeniden adlandırılmıştır. MEB 2013 programında yer alan toplam 12 kazanım, 2024 programında 13 kazanıma ulaşmıştır. Bu artış, iki yeni kazanımın eklenmesi ve iki kazanımın da birleşmesi ile gerçekleşmiştir. Yeni eklenen kazanımların, özellikle sözel olarak özgün ürünler oluşturma ve yazı yazma öncesi becerilere odaklandığı görülmektedir.

Göstergeler açısından önemli bir artış söz konusudur: 2013 programında 52 gösterge yer alırken, 2024 programında bu sayı 91'e yükselmiştir. Niteliksel açıdan değerlendirildiğinde, 2024 programında yer alan kazanım ve göstergelerin, 2013 programına

kıyasla daha açık, anlaşılır ve açıklayıcı bir dil ile sunulduğu görülmektedir. Özellikle yazı farkındalığı, metafor kullanımı ve sözcük tahmini gibi erken okuryazarlık becerilerine yönelik göstergelerin artırılması, 2024 programının ilkökula hazırlık sürecinde dil gelişiminin merkezi rolünü pekiştirmeye yönelik güçlü bir adım olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda, 2024 programı, hem gösterge sayısı hem de açıklayıcı içeriği bakımından 2013 programına kıyasla daha kapsamlıdır.

Bu gelişmeler, okul öncesi öğretmenlerinin dil gelişimi alanındaki uygulamalarında artan bir pedagojik sorumluluğa sahip olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, öğretmenlerin hem hizmet öncesi eğitimlerinde bu kazanımlara yönelik bilgi ve becerilerle donatılması hem de hizmet içi eğitimlerle güncel yaklaşımlara erişimlerinin sağlanması önem arz etmektedir. Uygulama sürecinde öğretmenlere yönelik ek kaynak, materyal ve uygulama kılavuzlarının sunulması; meslektaşlar arası iyi örneklerin paylaşımını destekleyecek dijital platformların oluşturulması; rehberlik hizmetleriyle öğretmen desteğinin güçlendirilmesi ve aile katılımını artırmak amacıyla seminerler, atölye çalışmaları ile bilgilendirici kitapçıkların hazırlanması, programın etkili biçimde hayata geçirilmesi açısından önemlidir. Bu bütüncül yaklaşım, dil gelişimi hedeflerine ulaşmada öğretmenlerin güçlendirilmesini ve aile-öğretmen iş birliğinin artırılmasını destekleyecektir.

Etik Kurul İzin Beyanı

Çalışma doküman inceleme çalışması olduğu için Etik Kurul İzni alınmasını gerektiren çalışmalar grubunda yer almamaktadır. Bu nedenle Etik Kurul İzni beyan edilmemiştir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar, herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan etmişlerdir.

Araştırmacı Katkı Beyanı

Çalışmada yer alan yazarlar eşit katkı sağlamışlardır.

Kaynakça

- Altınkaynak, Ş. Ö. (2019). Okul öncesi dönemde erken okuryazarlık becerilerinin gelişimi. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 37-49.
- Altun, T., & Ersoy, A. F. (2016). Çocuk edebiyatı ürünlerinin okul öncesi dönemdeki çocuklara kazandırdığı değerler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(4), 2320-2336. <https://doi.org/10.7884/teke.774>
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı* (6. Baskı). Sakarya Yayıncılık.
- Anagün, Ş. S. (2018). Teachers' perceptions about the relationship between 21st century skills and managing constructivist learning environments. *International Journal of Instruction*, 11(4), 825-840. <https://doi.org/10.12973/iji.2018.11452a>
- Anthony, J. L., & Francis, D. J. (2005). Development of phonological awareness. *Current Directions in Psychological Science*, 14(5), 255-259. <https://doi.org/10.1111/j.09637214.2005.00376.x>
- Bayhan, P. & Artan İ. (2007). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. Morpa Kültür Yayınları.

- Baykal, M. (2018). *2-6 yaş arası çocukların dil kullanımı üzerine bir inceleme: Denizli örneği*. [Yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Bayraktar, V., & Temel, Z. F. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarında yazı farkındalığının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(3), 782–801. <https://doi.org/10.16986/HUJE.2017033462>
- Bayraktar, V., & Temel, F. (2014). Okuma-yazmaya hazırlık eğitim programının çocukların okuma yazma becerisine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(3), 08-22.
- Bekman, S., & Gürlesel, C. F. (2005). *Doğru başlangıç: Türkiye’de okul öncesi eğitim*. TÜSİAD. <https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/333dogrubaslangicturkiyedeokuloncesi-egitim>
- Birgin, O. (2016). Bloom taksonomisi. İçinde E. Bingölbali, S. Arslan, & İ. Ö. Zembat (Ed.), *Matematik eğitiminde teoriler* (s. 839-860). Pegem Akademi.
- Bishop, D. V., & Snowling, M. J. (2004). Developmental dyslexia and specific language impairment: Same or different? *Psychological Bulletin*, 130(6), 858.
- Bruner, J. (1983). *Child’s talk: Learning to use language*. Oxford University Press.
- Cabell, S. Q., Justice, L. M., Konold, T. R., & McGinty, A. S. (2011). Profiles of emergent literacy skills among preschool children who are at risk for academic difficulties. *Early Childhood Research Quarterly*, 26(1), 1-14. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2010.05.003>
- Cain, K., Oakhill, J., & Lemmon, K. (2004). Individual differences in the inference of word meanings from context: The influence of reading comprehension, vocabulary knowledge, and memory capacity. *Journal of Educational Psychology*, 96(4), 671–681. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.96.4.671>
- Creswell, J. W. (2016). *Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. Eğitim Kitap.
- Diamond, A. (2013). Executive functions. *Annual Review of Psychology*, 64, 135–168. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-113011-143750>
- Direk, İ. N., & Batmaz, O. (2024). Okul öncesi eğitim programlarına bir bakış: 2013 ve 2024 programlarının karşılaştırılması. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (15), 866-880. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1442767>
- Edie, D., & Schmid, D. (2007). Brain development and early learning. *Quality Matters: A Policy Brief Series on Early Care and Education*.
- Efe, M., & Temel, Z. F. (2018). Okul öncesi dönem 48-66 ay çocuklarına Etkileşimli Kitap Okuma Programı’nın yazı farkındalığına etkisinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 257–283. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.196720182257>
- Ergül, C., Dolunay Sarıca, A., & Akoğlu, G. (2016). Etkileşimli kitap okuma: Dil ve erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde etkili bir yöntem. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 17(2), 193-204. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.246307>

- Eroğlu, M. (2023). Çocukluk döneminde bilişsel gelişim: Piaget ve Vygotsky'nin bilişsel gelişim kuramlarının incelenmesi ve karşılaştırılması. *Journal of Education and New Approaches*, 6(1), 69-77. <https://doi.org/10.52974/jena.1258278>
- Ertek Eroğlu, B., & Eker, C. (2024). 2013 ve 2024 yılı okul öncesi eğitim programlarının karşılaştırılması. *The Journal of Academic Social Science*, 151, 391-403. <https://doi.org/10.29228/ASOS.75799>
- Evans, M. A., Williamson, K., & Pursoo, T. (2008). Preschoolers' attention to print during shared book reading. *Scientific Studies of Reading*, 12(1), 106-129.
- Gander, M. J., & Gardiner, H. W. (2010). *Çocuk ve ergen gelişimi* (B. Onur, Çev.). İmge Kitabevi.
- Gathercole, S. E., & Alloway, T. P. (2008). *Working memory and learning: A practical guide for teachers*. SAGE.
- Göl-Güven, M. (2024). 2013-2024 Okul öncesi öğretim programlarının karşılaştırılması. ÇocukBoğazici. <https://cocukbogazici.com>
- Hart, B., & Risley, T. R. (1995). *Meaningful differences in the everyday experience of young American children*. Paul H Brookes Publishing.
- Isbell, R., Sobol, J., Lindauer, L., & Lowrance, A. (2004). The effects of storytelling and story reading on the oral language complexity and story comprehension of young children. *Early Childhood Education Journal*, 32, 157-163. <https://doi.org/10.1007/s10643-004-6034-5>
- Justice, L. M., & Ezell, H. K. (2001). Word and print awareness in 4-year-old children. *Child Language Teaching and Therapy*, 17(3), 207-225. <https://doi.org/10.1177/026565900101700302>
- Karaman, G. (2013). Okul öncesi çocuklarda yazı yazma gelişimi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 165-184.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılıç, A. (2020). Anlatı temelli drama etkinliklerinin okul öncesi çocukların yaratıcı düşünme becerilerine etkisi. *İlköğretim Online*, 19(4), 2076-2091. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2020.763556>
- Korkmaz, H. (2018). Sözsüz iletişim becerilerinin erken çocukluk dönemindeki önemi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 23-35.
- McClelland, M. M., Acock, A. C., Piccinin, A., Rhea, S. A., & Stallings, M. C. (2013). Relations between preschool attention span-persistence and age 25 educational outcomes. *Early Childhood Research Quarterly*, 28, 314-324. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2012.07.008>
- MEB (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü.
- MEB (2024). *Okul öncesi eğitim programı*. MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage.

- Miller, P. J., & Sperry, D. E. (2012). Déjà vu: The continuing misrecognition of low-income children's verbal abilities. In S. B. Neuman & D. K. Dickinson (Eds.), *Handbook of Early Literacy Research* (Vol. 3, pp. 307–322). Guilford Press.
- Özbay, M. (2001). 0-6 Yaş grubu çocuklarındaki dil gelişiminin Türkçe öğretimi açısından önemi. *Bilig / Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, 97-103.
- Özbay, M. (2006). *Türkçe özel öğretim yöntemleri II. Öncü Kitap*.
- Piaget, J. (1959). *The language and thought of the child*. Kegan Paul, Trench, Trubner and Company.
- Puranik, C. S., & Lonigan, C. J. (2012). Name-writing proficiency, not length of name, is associated with preschool children's emergent literacy skills. *Early Childhood Research Quarterly*, 27(2), 284–294. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2011.09.003>
- Senemoğlu, N. (1989). Okulöncesi eğitimde dilin önemi. *Milli Eğitim Vakfı Dergisi*, 4(14), 21-22.
- Serdaroğlu, H. U., & Bekir, H. (2024). Okul öncesi eğitim programında güncellemeler. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 1-29. <https://doi.org/10.20493/birtop.1489551>
- Sever, S. (2007). *Çocuk ve edebiyat*. Tudem Yayınları.
- Topbaş, S. (2010). *Dil ve konuşma bozuklukları: Kuram, değerlendirme ve terapi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Treiman, R. & Kessler B. (2014). *How children learn to spell words*. Oxford University Press.
- Turan, F., & Topcu, Z. G. (2018). Erken okuryazarlık üzerinde paylaşımlı kitap okumanın rolü: okul ve ev ortamı açısından etkileri. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 5(1), 11-33. <https://doi.org/10.21020/husbfd.369491>
- Ursache, A., Blair, C., & Raver, C. C. (2012). The promotion of self-regulation as a means of enhancing school readiness and early achievement in children at risk for school failure. *Child development perspectives*, 6(2), 122-128. <https://doi.org/10.1111/j.17508606.2011.00209>.
- Voogt, J., & Roblin, N. (2012). Teaching and learning in the 21st century. A comparative analysis of international frameworks. *Journal of Curriculum Studies*, 44, 299-321.
- Vygotsky, L. S., & Cole, M. (1978). *Mind in society: Development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- Wach, E. & Ward, R. (2013). Learning about qualitative document analysis. *IDS Practice Paper In Brief*, 13, 1-11.
- Whitehurst, G. J., & Lonigan, C. J. (1998). Child development and emergent literacy. *Child Development*, 69(3), 848–872. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1998.tb06247.x>
- Yalçın, S., & Temel, Z. F. (2020). Okul öncesi dönemde çocukların dil gelişimi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(2), 157–174. <https://doi.org/10.33715/inonusaglik.699957>
- Yıldırım, B., Karadeniz, A. N., & Arslan Çiftçi, H. (2024). MEB 2013 ve 2024 okul öncesi eğitim programlarının fiziksel gelişim ve sağlık kazanımları açısından karşılaştırılması. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 42-53.

Yüksel, A. B., Çiftçi, N., & Arslan Çiftçi, H. (2024). MEB 2013 ve 2024 okul öncesi eğitim programlarının sosyal duygusal gelişim kazanımları açısından karşılaştırılması. *Uluslararası Temel Eğitim Çalışmaları Dergisi*, 5(2), 38-51.
<https://doi.org/10.59062/ijpes.1519216>